

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมาย ความเป็นมา เนื้อหาสาระสำคัญ และแนวทางการประยุกต์หลักคำสอนเรื่องอนุปปกัฏฐา เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทั้งนี้เพื่อให้สามารถนำไปแก้ไขปัญหของตนเองและปัญหาสังคมในยุคปัจจุบันได้

จากการศึกษาพบว่า อนุปปกัฏฐา หมายถึง คำสอนที่เรียงลำดับ มี 5 ประการ คือ ทานกถา สีลกถา สัคคกถา กามาทินวกถา และเนกขัมมานิสังสกถา ซึ่งมีความสัมพันธ์กันดังนี้ ทาน ได้แก่ การให้ หรือการเสียสละทั้งในด้านวัตถุสิ่งของและความรู้ ซึ่งเป็นการเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่นเมื่อรวมกับศีลอันได้แก่การงดเว้นจากการละเมิดในชีวิตและทรัพย์สินของผู้อื่น ทำให้บุคคลได้สรวรรคอันได้แก่โลกที่สมบูรณ์ด้วยคามคุณหลังตาย หรือการมีกามสุข อย่างไรก็ตาม สวรรค์หรือกามมีโทษตามมามาก ได้แก่ โทษและทุกข์ที่เกิดจากการเสพกาม ดังนั้น การออกบวชหรือการออกจากกามจึงได้อานิสงส์หรือประโยชน์เป็นอย่างมาก

ตามหลักฐานในพระไตรปิฎก อนุปปกัฏฐาเป็นคำสอนที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสสอนด้วยพระองค์เองโดยมักจะลงท้ายด้วยการสอนอริยสัจ 4 ส่วนพระสาวกมีพระมหาโมคคัลลานะองค์เดียวที่สอนอนุปปกัฏฐา แต่ไม่ปรากฏว่า เนื้อหาของอนุปปกัฏฐาที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนเป็นอย่างไร ถึงกระนั้นก็ตาม เนื่องจากอนุปปกัฏฐาตรัสแก่ผู้ฟังที่เป็นคฤหัสถ์ทั้งหมดและเนื้อหาตามหัวข้อธรรมที่ทรงสอนก็ดูจะสอนให้ผู้ฟังเห็นโทษในกามคุณและออกบวชหรือออกจากกาม ดังนั้น เนื้อหาของคำสอนทั้ง 5 เรื่องนี้น่าจะเน้นคำสอนระดับพื้นฐานที่เหมาะสมกับคฤหัสถ์

อนึ่ง เนื่องจากปัจจุบันผู้แสดงธรรมไม่ได้แสดงธรรมตามแนวของอนุปปกัฏฐา และไม่ได้มีความสามารถเหมือนพระพุทธเจ้าหรือพระอริยบุคคล ผู้ฟังก็ขาดความสนใจเพราะถูกครอบงำด้วยวัตถุนิยม อีกทั้งเนื้อหาของคำสอนต่าง ๆ ในอนุปปกัฏฐาตามที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาบางส่วนก็อาจจะไม่เข้ากับสถานการณ์ในยุคปัจจุบัน แม้วิธีสอนอนุปปกัฏฐาจะยังสามารถนำมาใช้ได้อยู่ จึงควรมีการประยุกต์วิธีสอนอนุปปกัฏฐาของพระพุทธเจ้าและเนื้อหาคำสอนเหล่านั้นให้ทันสมัยเข้ากันได้กับเหตุการณ์ในยุคปัจจุบัน เพื่อประโยชน์แก่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เกิดประโยชน์แก่สังคม

การประยุกต์วิธีสอนอนุปปกัฏฐาที่สำคัญคือการสอนเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก คือจากเรื่องที่เข้าใจง่ายหรือทำได้ง่าย เช่น จากเรื่องทานที่ทำกันโดยทั่วไปไปหาเรื่องศีลที่ทำได้ยากกว่า โดยให้มีความสัมพันธ์กันเป็นลำดับ เช่น จากทานและศีลที่เป็นเหตุไปหาสวรรค์ที่เป็นผล และ

การสอนโดยใช้ศิลปะในการบูรรวมทั้งการใช้เครื่องมือสมัยใหม่อย่างคอมพิวเตอร์มาช่วยในการสอน ส่วนเนื้อหาการสอนก็สามารถนำเหตุการณ์สมัยใหม่มาวิเคราะห์ให้เห็นว่าตรงกับคำสอนในอนุปพิภพ